

Волянська Олена Володимирівна, кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та політології Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: volyanskaya@ua.fm
ORCID ID: 0000-0002-5907-7710

ДОВІРА ДО ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ЧИННИКИ, ЩО ЇЇ ЗУМОВЛЮЮТЬ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Стаття присвячена дослідженню складових довіри до публічної влади в контексті їх впливу на збереження стабільності соціальної систем в умовах надзвичайних ситуацій. Основні складові довіри до публічної влади під час епідемічної загрози базуються на раціональній та емоційній взаємодії суб'єкта та об'єкта владних відносин й співпраці в рамках формальних і неформальних інститутів громадянського суспільства. До таких складових ми віднесли: забезпечення нагальних потреб; відповідальність за ризикові рішення; можливість контролювати дії влади; забезпечення населення актуальною прозорою інформацією.

Ключові слова: довіра до влади, ефективність влади, карантин, епідемічні ризики.

Постановка проблеми. З початку коронавірусної пандемії у січні 2020 р. у китайському місті Ухань світ більше не стоїть на порозі великих трансформацій, він трансформується саме в цей час. Темпи цих перетворень є безпрецедентними. Вони демонструють як запровадження карантинних заходів (обмеження соціальних контактів і пересування, зупинка роботи сфери послуг, торгівлі та виробництва) у відповідь на загрозу поширення вірусу стає викликом для урядів більшості країн світу та тестом на ефективність політичного режиму та довіри до влади. Взаємозумовленість карантинних засобів та економічної кризи робить коронавірусну епідемію надзвичайним соціальним експериментом, на тлі якого виявляються, зокрема, не тільки політико-економічні, а головним чином соціокультурні ціннісні трансформації. Як показує досвід країн, що першими зіткнулися з поширенням вірусу, наслідки (кількість летальних випадків) напряму залежать від рівня «законослухняності» громадян, що забезпечується кнутом і пряником, тобто як високим рівнем довіри до влади, так і невідворотністю санкцій за ухиляння від ведених обмежень. Без сумніву, що обмеження пересування, зупинка ділової активності та контроль за громадянами сприймається населенням різних країн по-різному і за-

лежить від того, чи довіряють люди владі, яка надається інформація чи забезпечені їх базові потреби. Якщо всі ці складові не задоволені, населення ігнорує обмеження, не сприймає інструкції, зростають соціальні конфлікти, дорожчають речі першої необхідності, поширюються чутки, мародерство, корупція тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання довіри до влади є досить популярним серед науковців. Проблема довіри до влади в різні часи була об'єктом дослідження плеяди відомих зарубіжних учених, серед яких Р. Арон, М. Вебер, Є. Вятр, Д. Гібсон, Р. Даль, М. Доган, Д. Істон, Дж. Коулмен, Г. Лассуел, С. Ліпсет, Д. Ловелл, В. Мішлер, Р. Патнем, Б. Рассел, Р. Роуз, Ф. Фукуяма, Д. Хелд та ін. [1–11]. Останнім часом до проблеми довіри громадян до влади зверталися вітчизняні дослідники В. Ачкасов, С. Білошицький, Є. Головаха, М. Головін, С. Єлисеєв, Д. Дзвінчук, В. Ігнатов, Ю. Ковбасюк, А. Ковальова, В. Кремень, О. Крутій, С. Ланцова, В. Ледяєв, В. Мальцев, І. Мартинюк, С. Наумов, В. Нечипоренко, Н. Паніна, О. Радченко, В. Сичова, В. Халіпов, А. Хохлова та ін. [11–28], які розглядали питання довіри до влади в контексті її легітимності, розвитку інституту демократії та соціального захисту, становлення громадянського суспільства.

Мета статті. Відповідно до мети цієї статті під довірою ми будемо розуміти оцінку співвідношення очікувань тих чи інших дій (рішень) групи людей (влади) з їх реальними діями. При цьому необхідно виокремити дві складові довіри: об'єктивну (раціональну) й емоційну. До раціональної належить реальна здатність і можливість зробити ту чи іншу очікувану дію, а до емоційної – оцінка доброзичливості цих дій (рішень). Мета статті полягає в тому, щоб визначити складові довіри публічній владі як чинники, що забезпечують соціальну стабільність під час катаклізмів.

Виклад основного матеріалу. Більшість науковців, які досліджують поняття довіри, розрізняють об'єкт і суб'єкт довіри. Таким чином, під довірою розуміють очікування певної поведінки з боку об'єкта довіри, найчастіше – очікування винятково добрих намірів від партнера по взаємодії. У цю ознаку вкладаються такі властивості, як розуміння, чесність, виконання обіцянок, сприяння, підтримка, допомога, вірність, відвертість тощо. Довірою до влади в соціології управління називають феномен інституційної довіри, в якому концентруються елементи взаємодії влади і населення, а рівень довіри до влади є першим показником оцінки ефективності діяльності вищих посадових осіб органів виконавчої влади. Таким чином, довіра до влади є вираженням сподівання, що органи публічної влади діятимуть на благо народу, реалізуватимуть нагальні інтереси та потреби суспільства [23, с. 101].

На думку відомого німецького соціолога М. Вебера, будь-які дії мають значення тільки в певній системі цінностей, раціональна поведінка в рамках

однієї системи може бути нераціональною з погляду іншої. Більш чітко виявлення ролі довіри характерно для ціннісно-раціонального типу дії, яка оперує основними цінностями, сприйнятими через засвоєння індивідом культурного коду суспільства. На думку М. Вебера, в сучасному світі дії індивіда не супроводжуються процедурами порівняльного аналізу наявних альтернатив й індивідуального вибору. В основі традиційної дії, лежить не довіра, а віра, звичка або емоції. Натомість раціонально-правова інституційна легітимність влади завжди заснована на довірі громадян до устрою держави [29, с. 81]. Довіра, яка спочатку формується в міру міжособистої взаємодії й співпраці в рамках формальних і неформальних інститутів громадянського суспільства, згодом стає основою для створення не тільки загальнонаціональної мережі інститутів громадянського суспільства, а й сприяє посиленню довіри до діючих політичних інститутів, що сприяє формуванню громадянської культури.

Цю думку підтримує й Т. Парсонс, який розглядає проблему довіри в рамках концепції взаємообмінів ресурсами між підсистемами суспільства. Зокрема, у взаємообмінах із підсистемою інтеграції політика обмінює зобов'язання ефективної реалізації колективної мети на довіру соціуму. Довіра виборців виступає як своєрідне кредитування політики і, таким чином, довіра є однією з умов, що забезпечують суспільну стабільність [30, с. 24–26]. У нашій країні традиційно відбувається тенденція до суттєвих коливань рівня довіри на початку та наприкінці строку каденції політиків. Так, за перші роки президенства рейтинг П. Порошенка впав у п'ять разів. За даними інституту Гелапа у 2018 р. рівень довіри до влади в Україні був найнижчим у світі й становив 9%. У середньому довіра населення до влади в пострадянських країнах коливається в межах 48%, загалом у світі владі довіряють більше – 56% [31]. Рівень довіри до В. Зеленського у вересні 2019 р. як до новообраного президента був 79% (за даними центру Разумкова), що підтверджує значне кредитування виборцями своїх очікувань і сподівань. Уже через п'ять місяців рейтинг впав на 27,5% до 51,5% у лютому 2020 р. [32]. Про що свідчать такі коливання? У тому числі й про те, що об'єкт довіри (виборці) сприймають владу як джерело особистих «покращень». Якщо життя радикально не змінюється на краще, людина перекладає всю відповідальність за власне життя на владу, так виявляється локус контролю, що сфокусований назовні. У країнах пострадянського простору ця тенденція є поширеною, з одного боку, як наслідок тоталітарного минулого, а з другого – як наслідок нерозвинутого середнього класу, який повинен бути представлений малим та середнім бізнесом.

У відомій роботі «Довіра» Ф. Фукуяма вважає, що особливу роль у забезпеченні ефективності політичних демократичних інститутів відіграє соціаль-

ний капітал. Інакше кажучи, довіра – це відмова від нанесення збитку, чесна поведінка в дусі співпраці, готовність до взаємодії та взаємодопомоги [1, с. 167].

Спробуємо розглянути основні складові довіри до публічної влади під час загрози або кризи, які базуються на раціональній та емоційній взаємодії суб'єкта та об'єкта владних відносин й співпраці в рамках формальних і неформальних інститутів громадянського суспільства. До таких складових ми віднесли: забезпечення нагальних потреб (задоволення потреби в безпеці); відповідальність за ризикові рішення; контроль за ситуацією; прозорість інформації; забезпечення гарантій на майбутній розвиток.

Забезпечення нагальних потреб. Слід зазначити, що довіра до влади забезпечує населенню базовий рівень безпеки або соціальних гарантій. Ця потреба особливо загострюється під час катаклізмів. Так, більшість урядів світу виділили зі своїх бюджетів чималі суми, для того щоб забезпечити своїм громадянам особливі умови на час карантину. Якщо порівняти призначення цих витрат, можна побачити, що для розвинутих країн важливим є не тільки забезпечення медичних потреб. Уряди Японії, Великої Британії, Австралії виділили мільярди доларів на підтримку економіки в умовах поширення коронавірусу з метою запобігти рецесії, зокрема на стимулювання ділової активності малого та середнього бізнесу в часи втрати клієнтів та зменшення обсягів виручки. Емоційною складовою безпеки є адресна турбота. Уряд Японії виділив гроші на компенсації батькам, які через карантин у школах змушені були взяти відпустки. У британському Мінфіні заявили, що кошти спрямують на підтримку найбільш вразливих категорій населення та самозайнятих осіб, чий доходи можуть різко впасти в разі епідемії коронавірусу. Кабінет Міністрів України 11 березня 2020 р. виділив 100 млн грн на закупівлю товарів індивідуального захисту і заборонив експорт масок, респіраторів [33].

Відповідальність за ризик у ситуаціях невизначеності. Оскільки довіра належить до майбутніх дій інших, то вона приховує невизначеність і ризик, які є характерними її ознаками. Довіра не може виникнути поки не буде ризику, який, у свою чергу, може призвести до недовіри. Іншими словами, ми повинні піти на ризик помилитися для того, щоб визначити, чи маємо рацію ми в тому, що довіряємо. Довіра перетворюється на ризиковий намір, тому що з нею пов'язані такі явища, як уразливість, повна або часткова невідомість про її наслідки. Довіра і ризик у реальному світі – два боки однієї медалі: рідко можна знайти одне без іншого [23].

На сьогодні існує кілька стратегій боротьби із загрозою [34], які дуже чітко дають зрозуміти, як працює політична система в кожній з країн. Модель «великий брат» застосовують Ізраїль, Гонконг, Південна Корея та Сінгапур.

Вона передбачає відстежування через інструменти антитерористичних спецслужб усіх контактів хворого на коронавірус, виявлення цих людей, їх тестування та ізоляція з максимальним контролем за її дотриманням. Друга модель – карантин усієї країни із зупинкою будь-якої економічної та соціальної активності за винятком роботи продовольчих магазинів, лікарень, банків, АЗС та кур'єрських служб. Застосовуються карне переслідування та штрафи за порушення умов карантину. Цю модель запровадили Італія, Франція, Німеччина та інші європейські країни для того, щоб знизити навантаження на систему охорони здоров'я, коли рівень інфікованих уже вийшов з-під контролю і застосовувати першу модель не ефективно. Така стратегія не може існувати довгий час, оскільки руйнує економіку за короткий термін. Пострадянські країни та США обрали ковбойську модель «ніякої стратегії». Вона складається з того, що уряд в останню мить, коли загроза стала реальністю на території самої країни, всліпу копіює заходи інших країн, не попередивши ризики заздалегідь (не заклавши кордони, не підготувавши медичні установи, і, головне, населення своїх країн інформаційною кампанією). Існує також оригінальна стратегія декількох урядів, що намагаються взяти на себе відповідальність і йти власним шляхом, тобто всупереч ustalеній тактиці – не вводити загальний карантин і таким чином дати можливість населенню швидко виробити колективний імунітет. Так, прем'єр-міністр Великої Британії вагався з прийняттям рішення про сегрегацію груп ризику від тих, хто ймовірно може пережити хворобу без ускладнень. Ця модель дуже ризикована, бо не застосовувалася в жодній з країн. Проте в разі позитивного варіанта вона могла би дати можливість швидше пережити епідемію та зберегти економічну стабільність. Цю модель обрала також Швеція. У разі негативного сценарію – це політичне самогубство та пандемічний колапс. У якій політичній системі це можливо? Лише у випадку величезної довіри до влади.

Можливість контролю над діями суб'єкта довіри (влади). У тісному зв'язку зі сприйняттям ризику стоїть одна з ознак довіри – аспект об'єктивної втрати контролю. Контроль над подіями і діями (зокрема, органів публічної влади) стає проблемою, коли від інших людей тією чи іншою мірою залежить те, що для нас вагоме. Хто взаємодіє з багатьма іншими людьми і структурами, не має іншого вибору, як покладатися на інших. Довірлива дія знаходить такі види поведінки, які не підлягають повному, а нерідко і навіть частковому контролю з боку суб'єкта довіри, збільшують ризик у тих випадках, коли можливий збиток більший ніж користь, яку можна отримати із ситуації. У ситуації з довірою відбувається добровільна передача контролю над ресурсами, діями або подіями в очікуванні якої-небудь заздалегідь не встановленої винагороди в недалекому майбутньому. При цьому не існує ніякої впевненості в тому, що об'єкт довіри поводитиметься так, як слід було чекати [23]. При-

клади ризиків із втратою контролю над суб'єктом довіри: введення воєнного стану, обґрунтоване військовою загрозою, може бути насправді спробою відмінити чергові вибори; програмні положення політичних сил відмінити презумпцію невинуватості депутатів або знизити ціни на енергоносії ніколи не виконуються тими, хто отримує голоси на виборах за рахунок цих обіцянок. У ситуації загрози в країнах з традиційно низьким рівнем довіри до влади рівень виконання важливих для суспільства вимог стає великою проблемою. Так, уведення карантину ще не гарантує того, що люди, позбавлені необхідності виходити на роботу, будуть сидіти вдома. Значна кількість постачальників товарів першої необхідності з початку карантину підняли ціни всупереч вимог тощо.

Забезпечення населення актуальною прозорою інформацією. Інтерес до дослідження довіри до влади набуває особливих масштабів в умовах цифровізації, тому що вся сучасна система комунікації передбачає відкритість і прозорість дій органів влади і наявність величезної кількості інформації про ці дії. Проблема в тому, що надлишок інформації (феномен інформаційного достатку) породив таке явище, як інформаційний шум – хаотична суміш правдивої та неправдивої інформації з так званих фейкових джерел (від англ. *fake* – підроблений, фальшивий), при цьому споживач припиняє фільтрувати інформацію, в результаті чого населення втрачає здатність достовірно розуміти, що відбуваються соціально-політичні та економічні процеси, адекватно реагувати на них, і, в кінцевому рахунку, приймати правильні рішення [35, с. 123]. Спроба споживання всього цього інформаційного шуму народжує псевдознання будь-якого процесу або явища, що не застосовується в реальній практиці [34].

Оскільки функціонування електронних інформаційних ресурсів органів влади є передумовою для пов'язаного зі становленням інформаційного суспільства розвитку електронного урядування (або електронної демократії [36, с. 79–80]), варто наголосити, що навіть із застосуванням зазначених інформаційних ресурсів в Україні переважає односторонній зв'язок, наявним є доступ не до всіх документів, які можуть зацікавити громадськість. Концепції розвитку електронного урядування на сучасному етапі, враховуючи обмеження, пов'язані насамперед з наявністю технічних можливостей здійснення взаємодії громадян з владою, потребують підвищення рівня інформатизації суспільства загалом, координації діяльності як суб'єктів інформатизації, так і органів влади, про забезпечення прозорості діяльності яких ідеться, підвищення якості відповідних адміністративних послуг тощо [23]. Так, діджиталізація, або ідея «держави в смартфоні», є прикладом надання державою адміністративних автоматизованих послуг без використання чиновників через єдиний електронний портал державних послуг. У ситуації карантину ми бачимо

спробу органів державної влади централізовано сповіщати населення через месенджери, оскільки телебачення, радіо та газети вже давно не є популярними засобами масової інформації.

Висновки. Довірою до влади в соціології управління називають феномен інституційної довіри, в якому концентруються елементи взаємодії влади і населення, а рівень довіри до влади є першим показником оцінки ефективності діяльності вищих посадових осіб органів виконавчої влади. Основні складові довіри до публічної влади під час епідемічної загрози базуються на раціональній та емоційній взаємодії суб'єкта та об'єкта владних відносин й співпраці в рамках формальних і неформальних інститутів громадянського суспільства. До таких складових ми віднесли: забезпечення нагальних потреб; відповідальність за ризикові рішення; можливість контролювати дії влади; забезпечення населення актуальною прозорою інформацією.

На фоні невирішених питань прозорості та ефективності діяльності органів державної влади помітним є поступове зниження довіри до політичних інститутів в Україні, низький рівень якої відповідає тенденціям у переважній частині постсоціалістичних країн. Певною мірою таку особливість спричинено економічною ситуацією та неспроможністю більшості урядів швидко подолати наслідки світової економічної кризи, а політичних партій – сформувати органи влади, які можуть розв'язати переважну частину супутніх питань. Таким чином, політична довіра в умовах невизначеності пов'язана із суспільними очікуваннями певних рішень від суб'єктів влади. Водночас ефективність дій, серед ознак якої мінімізація наслідків коронавірусної пандемії та економічної кризи, створення умов для прозорості та відкритості функціонування органів державної влади, надання можливості громадянам не втрагити ділової активності, попередження криміналізації, боротьба з корупцією, підтримка незахищених верств населення, стимулювання і захист працівників, що залучені до праці в ситуації ризику (лікарів, поліцейських та ін.), сприятиме підвищенню рівня довіри до політичних інститутів як суб'єктів реалізації суспільних інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / [пер. с англ. Д. Павловой, В. Кирющенко, М. Колопотина]. Москва: АСТ, 2008. 730, [3] с.
2. Ashwood L. L. For-profit democracy : why the government is losing the trust of rural America. New Haven: Yale University Press, 2018. xv, 306 p.
3. Benay A. Government digital: the quest to regain public trust. Toronto: Dundurn, 2018. 218 p.
4. Castells M. Rupture: the crisis of liberal democracy / translated by Rosie Marteau. 2nd ed. Cambridge, UK; Medford, MA: Polity, 2019. 447 p.

5. Contemporary debates on politics and public administration in the postmodern era / Ömer Ugur, Kadir Caner Dogan (eds.). Berlin; New York: Peter Lang, 2019. 274 p.
6. Corruption in a global context: restoring public trust, integrity, and accountability / edited by Melchior Powell, Dina Wafa, and Tim A. Mau. London; New York: Routledge, 2020. xvii, 333 p.
7. Moskalenko S., McCauley C. The marvel of martyrdom: the power of self-sacrifice in a selfish world. New York, NY: Oxford University Press, 2019. vii, 245 p.
8. Peterson J. C., Kaplan D. A. The 10 laws of trust: building the bonds that make a business great. New York: HarperCollins, 2019. xvii, 185 p.
9. Roberts A. Strategies for governing: reinventing public administration for a dangerous century. Ithaca: Cornell University Press, 2019. viii, 197 p.
10. The Oxford handbook of social and political trust / edited by Eric M. Uslaner. New York: Oxford University Press, 2018. xiv, 733 p.
11. Westfall C. Leadership language: using authentic communication to drive results. Hoboken, New Jersey: Wiley, 2018. xix, 172 p.
12. Береза В. О. Довіра до влади як показник політичної соціалізації особистості. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 98. С. 265–268.
13. Братковський М. Л. Довіра як механізм реалізації публічної влади: монографія. Донецьк: ВІК, 2010. 286 с.
14. Волянська О. В., Підкуркова І. В. Довіра до суду як чинник довіри до публічної влади: міжнародний та національний виміри. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Політологія. 2018. №2. С. 151–165.
15. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Трєбіна. Харків: Право, 2013. 536 с.
16. Костенко І. В. Соціальна довіра та громадянська участь як чинники розвитку місцевого самоврядування: оцінювання українських реалій. *Держава та регіони. Серія Державне управління*. 2013. Вип. 1. С. 136–140.
17. Кучабський О. Г., Погорелий С. С. Довіра до органів публічної влади як ключовий фактор ефективності системи державного управління. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 1. С. 103–108.
18. Лиска О. Г. Довіра населення до влади: результати опитування в містах і об'єднаних територіальних громадах. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 4. С. 176–183.
19. Лопушинський І. П. Довіра до влади як державотворчий чинник в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_2_23 (дата звернення: 22.03.2020).
20. Москвич Л. М. Суспільна довіра до суду як показник ефективності судової влади. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. №2. С. 25–30.
21. Оніщенко Н. М. Довіра і мотивація до інститутів влади: доктринальний контекст. *Судова апеляція*. 2019. №2. С. 18–21.

22. Печерський П. М. Соціальна довіра як основа політичної відповідальності публічної влади. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2018. Вип. 23. С. 61–67.
23. Погорелий С. С. Довіра до державної влади як категорія політичного управління. *Держава та регіони. Серія Державне будівництво*. 2010. Вип. 3. С. 95–100.
24. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Герасіна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с.
25. Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя: монографія / [О. О. Безрук, Л. М. Герасіна, І. В. Головка та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 560 с.
26. Соловійов С. Г. Побудова довіри громадян до влади: модель соціальних сигналів. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія Державне управління*. 2017. № 3. С. 113–119.
27. Соціально-гуманітарна сфера України в сучасних дискурсах: монографія / за заг. ред. проф. О. Ю. Панфілова. Харків: ХІФ КНТЕУ, видавець О. А. Мірошніченко, 2019. 284 с.
28. Федорів Т. В. Довіра як методологічна основа формування репутації органів державної влади. *Економіка та держава*. 2013. № 2. С. 127–130.
29. Політологія: підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 416 с.
30. Парсонс Т. Система современных обществ / [пер. с англ. Л. А. Седова и А. Д. Ковалева]; под ред. М. С. Ковалевой. Москва: Аспект-Пресс, 1998. 270 с.
31. Рівень довіри до влади в Україні найнижчий у світі: результати дослідження. URL: https://24tv.ua/riven_doviri_do_vladi_v_ukrayini_naunizhchiy_u_sviti_rezultati_doslidzhennya_n1130204 (дата звернення: 22.03.2020).
32. Довіра до Зеленського потроху падає – «Рейтинг». URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/02/4/7239371/> (дата звернення: 22.03.2020).
33. Война с COVID-19. Какие суммы разные страны направили на борьбу с коронавирусом. URL: <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/vlasti-raznyh-stran-vydelyayut-bespretsedentnye-summy-na-borbu-s-koronavirusom> (дата обращения: 22.03.2020).
34. Курневский А. С., Дряев М. Р. Доверие населения к власти как фактор развития государства. *Исследования молодых ученых: материалы V Междунар. науч. конф. (г. Казань, декабрь 2019 г.)*. Казань: Молодой ученый, 2019. С. 61–63. URL: <https://moluch.ru/conf/stud/archive/353/15502/> (дата обращения: 22.03.2020).
35. Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
36. Політологія: енциклопедичний словник / [В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Н. М. Хома]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406 с.

REFERENCES

1. Fukujama, F. (2008). *Doverie: social'nye dobrodeteli i put'k prosvetaniyu* (Trust: social virtues and the path to prosperity) / [per. s angl. D. Pavlovoj, V. Kirjushhenko, M. Kolopotina]. Moskva: AST [in Russian].
2. Ashwood, L. L. (2018). *For-profit democracy: why the government is losing the trust of rural America*. New Haven: Yale University Press.
3. Benay, A. (2018). *Government digital: the quest to regain public trust*. Toronto: Dundurn.
4. Castells, M. (2019). *Rupture: the crisis of liberal democracy* / translated by Rosie Marteau. 2nd ed. Cambridge, UK; Medford, MA: Polity.
5. Ugur, Ö. & Dogan, K. C. (Eds.) (2019). *Contemporary debates on politics and public administration in the postmodern era*. Berlin; New York: Peter Lang.
6. Powell, M., Wafa, D. & Mau T. A. (Eds.) (2020). *Corruption in a global context: restoring public trust, integrity, and accountability*. London; New York: Routledge.
7. Moskalenko, S. & McCauley, C. (2019). *The marvel of martyrdom: the power of self-sacrifice in a selfish world*. New York, NY: Oxford University Press.
8. Peterson, J. C. & Kaplan D. A. *The 10 laws of trust : building the bonds that make a business great*. New York: HarperCollins.
9. Roberts, A. (2019). *Strategies for governing: reinventing public administration for a dangerous century*. Ithaca: Cornell University Press.
10. Uslaner, E. M. (Ed.) (2018). *The Oxford handbook of social and political trust*. New York: Oxford University Press.
11. Westfall, C. (2018). *Leadership language: using authentic communication to drive results*. Hoboken, New Jersey: Wiley.
12. Bereza, V. O. (2015). Dovira do vlady yak pokaznyk politychnoi sotsializatsii osobystosti (Trust in power as an indicator of political socialization of the individual). *Hileia: naukovyi visnyk – Gilea: a scientific bulletin*, 98, 265–268 [in Ukrainian].
13. Bratkovskiy, M. L. (2010). *Dovira yak mekhanizm realizatsii publichnoi vlady* (Trust as a mechanism to implement public authorities): monohrafiia. Donetsk: VIK [in Ukrainian].
14. Volianska, O. V. & Pidkurkova, I. V. (2018). Dovira do sudu yak chynnyk doviry do publichnoi vlady: mizhnarodnyi ta natsionalnyi vymiry (Trust in the court as a factor of trust in public authority: an international and national dimension). *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Serii: Politolohiia – *Bulletin of the National University «Yaroslav Mudryi Law Academy of Ukraine»*. Series: Political Science, 2, 151–165 [in Ukrainian].
15. Trebin, M. P. (Ed.) (2013). *Hromadianske suspilstvo: politychni ta sotsialno-pravovi problemy rozvytku* (Civil society: political and socio-legal problems of development): monohrafiia / H. Yu. Vasyliiev, V. D. Vodnik, O. V. Volianska ta in. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
16. Kostenok, I. V. (2013). Sotsialna dovira ta hromadianska uchast yak chynnyky rozvytku mistsevoho samovriaduvannia: otsiniuvannia ukrainskykh realii (Social trust and civic

- participation as factors of local government development: an assessment of Ukrainian realities). *Derzhava ta rehiony. Ser Derzhavne upravlinnia – State and regions. Series. Governance, 1*, 136–140 [in Ukrainian].
17. Kuchabskyi, O. H. & Pohorielyi, S. S. (2013). Dovira do orhaniv publichnoi vlady yak kliuchovyi faktor efektyvnosti systemy derzhavnoho upravlinnia (Trust in public authorities as a key factor in the effectiveness of public administration). *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice, 1*, 103–108 [in Ukrainian].
  18. Lyska, O. H. (2018). Dovira naselennia do vlady: rezultaty opytuvannia v mistakh i obiednanykh terytorialnykh hromadakh (Public trust in government: results of a survey in cities and united territorial communities). *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Public administration theory and practice, 4*, 176–183 [in Ukrainian].
  19. Lopushynskyi, I. P. (2013). Dovira do vlady yak derzhavotvorchyi chynnyk v Ukraini (Trust in government as a state-building factor in Ukraine). *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia – The theory and practice of public administration and local self-government, 2*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_2_23 [in Ukrainian].
  20. Moskvych, L. M. (2011). Suspilna dovira do sudu yak pokaznyk efektyvnosti sudovoi vlady (Public trust in the court as an indicator of the effectiveness of the judiciary). *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy – Bulletin of the Supreme Court of Ukraine, 2*, 25–30 [in Ukrainian].
  21. Onishchenko, N. M. (2019). Dovira i motyvatsiia do instytutiv vlady: doktrynalnyi kontekst (Trust and motivation for government institutions: doctrinal context). *Sudova apeliatsiia – Judicial appeal, 2*, 18–21 [in Ukrainian].
  22. Pecherskyi, P. M. (2018). Sotsialna dovira yak osnova politychnoi vidpovidalnosti publichnoi vlady (Social trust as the basis of political responsibility of public authorities). *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin – Scientific journal of M. P. Dragomanov NPU. Series 22: Political science and methods of teaching social and political sciences, 23*, 61–67 [in Ukrainian].
  23. Pohorielyi, S. S. (2010). Dovira do derzhavnoi vlady yak katehoriia politychnoho upravlinnia (Trust in government as a category of political governance). *Derzhava ta rehiony. Ser Derzhavne budivnytstvo – State and regions. State Building Series, 3*, 95–100 [in Ukrainian].
  24. Trebin, M. P. (Ed.) (2019). *Polityko-pravova mentalnist ukrainskoho sotsiumu v umovakh yevropeiskoi intehtratsii* (Political and legal mentality of the Ukrainian society in the conditions of European integration): monohrafiia / [O. O. Bezruk, V. S. Blikhar, L. M. Herasina ta in.]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
  25. Trebin, M. P. (Ed.) (2016). *Pravova i politychna kultura ukrainskoho sotsiumu za umov modernizatsii polityko-pravovoho zhyttia* (Legal and political culture of Ukrainian society under conditions of modernization of political and legal life): monohrafiia / [O. O. Bezruk, L. M. Herasina, I. V. Holovko ta in.]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

26. Soloviov, S. H. (2017). Pobudova doviry hromadian do vlady: model sotsialnykh syhnaliv (Building citizens' trust in government: a model for social signals.). *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Seriya Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Public Administration Series*, 3, 113–119 [in Ukrainian].
27. Panfilov, O. Yu. (Ed.) (2019). *Sotsialno-humanitarna sfera Ukrainy v suchasnykh dyskursakh* (Socio-humanitarian sphere of Ukraine in contemporary discourses): monohrafiia. Kharkiv: KhIF KNTEU, vydavets O. A. Miroshnychenko [in Ukrainian].
28. Fedoriv, T. V. (2013). Dovira yak metodolohichna osnova formuvannia reputatsii orhaniv derzhavnoi vlady (Trust as a methodological basis for forming the reputation of public authorities). *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 2, 127–130 [in Ukrainian].
29. Trebin, M. P. (Ed.) (2013). *Politolohiia* (Political science): pidruchnyk / M. P. Trebin, L. M. Herasina, I. O. Polishchuk ta in. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
30. Parsons, T. (1998). *Sistema sovremennykh obshchestv* (The system of modern societies) / [per. s angl. L. A. Sedova i A. D. Kovaleva]; pod red. M. S. Kovalevoj. Moskva: Aspekt-Press [in Russian].
31. Riven doviry do vlady v Ukraini nainyzhchy u sviti: rezultaty doslidzhennia (Ukraine's lowest level of trust in government: the results of the study). Retrieved from https://24tv.ua/riven_doviri_do_vlady_v_ukrayini_naynizhchyy_u_sviti_rezultaty_doslidzhennya_n1130204 [in Ukrainian].
32. Dovira do Zelenskoho potrokhu padaie – «Reitynh» (The credibility of Zelensky gradually falls – «Rating»). Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2020/02/4/7239371/> [in Ukrainian].
33. Vojna s COVID-19. Kakie summy raznye strany napravili na bor'bu s koronavirusom (War on COVID-19. What amounts have different countries used to fight against coronavirus?). Retrieved from <https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/vlasti-raznyh-stran-vydelyayut-bespretsedentnye-summy-na-borbu-s-koronavirusom> [in Russian].
34. Kurenevskij, A. S. & Drjaev, M. R. (2019). Doverie naselenija k vlasti kak faktor razvitija gosudarstva (Public confidence in the government as a factor in the development of the state.). *Issledovanija molodyh uchenyh: materialy V Mezhdunar nauch. konf. (g. Kazan', dekabr' 2019 g.) – Research by young scientists: Proceedings of the V International Scientific Conference (Kazan, December 2019)*, pp. 61–63. Kazan': Molodoj uchenyj. Retrieved from <https://moluch.ru/conf/stud/archive/353/15502/> [in Russian].
35. Khoma, N. M. (Ed.) (2015). *Suchasna politychna leksyka* (Modern political vocabulary): entsykloped. slovnyk-dovidnyk / [I. Ya. Vdovychyn, L. Ya. Uhryn, H. V. Shypunov ta in.]. Lviv: Novyi Svit-2000 [in Ukrainian].
36. Melnyk, V. P. (Ed.) (2014). *Politolohiia: entsyklopedychnyj slovnyk* (Political science: encyclopedic dictionary) / [V. M. Denysenko, L. Ya. Uhryn, N. M. Khoma]; za red. d-ra filos. nauk, prof. V. P. Melnyka. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

Волянская Елена Владимировна, кандидат социологических наук, доцент, доцент кафедры социологии и политологии Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков, Украина

ДОВЕРИЕ К ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ И ФАКТОРЫ, ОБУСЛОВЛИВАЮЩИЕ ЕГО В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ

Статья посвящена исследованию составляющих доверия к публичной власти в контексте их влияния на сохранение стабильности социальной системы в условиях чрезвычайных ситуаций. Основные составляющие доверия к публичной власти во время эпидемической угрозы базируются на рациональном и эмоциональном взаимодействии субъекта и объекта властных отношений в рамках формальных и неформальных институтов гражданского общества. К таким составляющим мы отнесли: обеспечение насущных потребностей; ответственность за рискованные решения; возможность избирателей контролировать действия власти; обеспечение населения актуальной правдивой информацией.

Ключевые слова: доверие к власти, эффективность власти, карантин, эпидемические риски.

Volianska Olena Volodymyrivna, Ph.D. (Sociological Science), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sociology and Political Science, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

TRUST IN PUBLIC AUTHORITY AND THE FACTORS THAT CAUSE IT IN EMERGENCY SITUATIONS

Problem setting. *The interdependence of quarantine facilities and the economic crisis makes the coronavirus epidemic an extraordinary social experiment, not only political and economic but mainly sociocultural value transformations are manifested. There is no doubt that restriction of movement, stopping of business activity and control over citizens is perceived differently by the population of different countries and depends on whether people trust the information being provided or their basic needs met. If all these components are not satisfied, the population ignores the restrictions, does not accept the instructions, increases social conflicts, increases the cost of necessities, rumors, looting, corruption and more.*

Recent research and publications analysis. *The issue of trust in power is quite popular among scholars. The problem of trust in power at different times was the object of research of a galaxy of famous foreign scientists, including R. Aron, M. Weber, D. Gibson, R. Dahl, D. Easton, H. Lasswell, S. Lipset, V. Mishler, R. Putnam, B. Russell, F. Fukuyama and others. Recently, the problem of citizens' trust in power was addressed by domestic*

researchers V. Akhkasov, S. Beloshitsky, E. Golovakha, M. Golovin, S. Yeliseyev, D. Dzvinchuk, V. Ignatov, Y. Kovbasyuk, A. Kovaleva, V. Kremen, O. Kruty, S. Lantsova, V. Ledyayev, V. Maltsev, I. Martyniuk, S. Naumov, V. Nechiporenko, N. Panina, O. Radchenko, V. Sychev, V. Khalipov, A. Khokhlov, etc., which considered issues of trust in the government in the context of its legitimacy, the development of the institute for democracy and social protection, the emergence of civil society.

Paper objective. The purpose of this article is to identify the components of trust in public authority as factors that ensure social stability during disasters.

Paper main body. The main components of trust in public authority in the face of a threat or crisis, based on the rational and emotional interaction of the subject and the subject of power relations and cooperation within formal and informal civil society institutions. We have included the following components: provision of urgent needs (meeting the need for security); responsibility for risky decisions; situation control; transparency of information; providing guarantees for future development.

Provision of urgent needs. It should be noted that trust in government provides the population with a basic level of security or social guarantees. This need is especially exacerbated during disasters. Yes, most governments in the world have allocated considerable sums from their budgets to provide their citizens with special conditions for quarantine.

Liability for risk in situations of uncertainty. Because trust refers to the future actions of others, it hides the uncertainty and risk that are its characteristic features.

Ability to control the actions of a trusted entity. In close connection with risk perception, one of the signs of trust is the aspect of objective loss of control.

Providing up-to-date truthful information. The problem is that the excess of information (the phenomenon of information wealth) has generated such a phenomenon as information noise – a chaotic mixture of true and false information from so-called fake sources and the consumer ceases to filter information, as a result why the population loses the ability to accurately understand the current socio-political and economic processes, adequately respond to them, and make the right decisions.

Conclusions of the research. Trust in authorities in periods of uncertainty is associated with the expectation of fateful decisions. At the same time, the effectiveness of actions, which include minimizing the effects of the viral epidemic and the economic crisis, creating conditions for transparency and openness of the functioning of public authorities, enabling citizens not to lose business activity, prevent criminalization, fight against corruption, support the protection of the vulnerable, protect the vulnerable employees involved in work in risk situations (doctors, police, etc.) will increase the level of trust in political institutions as subjects of implementation her public interest.

Keywords: trust in power, power efficiency, quarantine, epidemic risks.

